

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย Political movements of the new generation in Thai society

พระณัฐวุฒิ พันทะลี, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์,

อาทิตย์ แสงเฉวก, วีรณัฐ พรหมจักร์

PhraNatthawut Phanthali, Sukhapal Anonjarn,

Artit Saengchawek, Weeranucn Promjak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Sri Lanchang Campus

Corresponding Author E-mail: pantalee200134go@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งแสดงให้เห็นถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเรียกร้องเพื่อพัฒนาและยกระดับการปกครองประเทศให้ทันสมัย ภายใต้ระบอบการปกครองที่คนรุ่นเก่าได้มีอำนาจรัฐอยู่ในมือมานานและเป็นประชาธิปไตยที่เคลือบด้วยกลิ่นอายของเผด็จการ โดยการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ออกมาแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางการเมืองที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการจัดกิจกรรมชุมนุมหรือแฟลชม็อบในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่การรวมตัวชูสามนิ้ว การวิ่ง การร้องเพลงแฮมทาโร่ และการผูกริบบิ้นขาว ไปจนถึงการตั้งข้อเสนอถึงรัฐบาล เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองไทยให้เป็นการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เนื่องจากกลุ่มคนรุ่นใหม่มองว่าการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ การอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ระบบการศึกษาที่กล่อมเกล่าให้ประชาชนรับใช้กลไกของรัฐ การปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองอย่างยาวนานของรัฐบาล ความล้มเหลวในการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาล ความไม่เป็นธรรมในการใช้อำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐแบบไร้มาตรฐาน และการทำลายตัวแทนทางความคิดและความหวังของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนขาดความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย จนนำไปสู่ปฏิบัติการแสดงออกเพื่อตอบโต้กับอำนาจรัฐ โดยการชุมนุมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องในสิ่งที่ตนเองควรจะได้รับอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

คำสำคัญ : การเคลื่อนไหวทางการเมือง, กลุ่มคนรุ่นใหม่, สังคมไทย

Abstract

This academic article aims to show the new generation of political movements calling for the development and upgrading of the modern governance of the country. Under a regime in which the older generation has long held state power and a democracy coated with a dictatorship aura. By coming out of the movement of the new generation, they have come out with political symbols that appear in the media continuously. By organizing gatherings or flash mob in a variety of formats. From gathering three fingers up, running, singing hamtaro. and tie a white ribbon until making an offer to the government to transform the Thai political system into a complete democratic political system Because the new generation sees centralized governance. being under patronage An education system that convinces people to use state mechanisms The government's long-standing blockade of political freedoms Failure to manage the government's economy injustice in the exercise of state power unconventional use of state power and the destruction of representative ideas and hopes of the people As a result, people lack citizenship in a democratic way. leading to a reaction to the expression of retaliation against state power by gathering and marching to demand what they should receive which is not contrary to the provisions of this Constitution.

Keywords: Political movement, New generation group, Thai society.

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ทำให้ประเทศไทยได้เกิดสิ่งที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญ ซึ่งใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศเพื่อ

รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (วรวัชรณ์ โพธิ์ทองและคณะ, 2564 : 107-119) นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมาพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจผ่านทางรัฐสภา ทางคณะรัฐมนตรี และทางศาล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้คนดีที่มีคุณธรรมได้ปกครองประเทศบ้านเมือง ดังปรากฏในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววราชนกาลที่ 9 ทรงตรัสไว้ว่า “ในบ้านเมืองเราต้องมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่ทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและค้ำคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (ปกรณ์ มหากันธา, 2557 : 124-136)

สังคมไทยปัจจุบันกำลังอยู่ในยุคแห่งการเสื่อมแห่งศีลธรรมและความล่มสลายในความเป็นมนุษย์ เพราะแลเห็นได้จากปรากฏการณ์และปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอในขณะนี้ ตัวอย่างที่โดดเด่นและเป็นข่าวตลอดเวลาก็คือ “พฤติกรรมการคอร์รัปชัน” ของนักการเมืองที่เป็นนายทุนและบรรดาข้าราชการที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของกลุ่มนี้ก็ได้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2559 : 1) จนทำให้มีขบวนการเคลื่อนไหวชุมนุมทางสังคม โดยการมาชุมนุมกันในกลุ่มเหล่านี้ได้มีจุดหมายเหมือนกัน และได้มีการต่อสู้ในประเด็นทางการเมืองในข้อเรียกร้องต่าง ๆ เพื่อให้สังคมได้มีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางของกลุ่มตัวเองที่เรียกร้อง เช่น เรียกร้องให้ปลดปล่อยจากอำนาจรัฐที่ผู้นำที่ไม่มีความยุติธรรม ส่วนบางกลุ่มเรียกร้องสวัสดิการและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และบางกลุ่มออกมาเรียกร้องสิทธิด้านมนุษยชนและความเท่าเทียมกัน ความเป็นคนนั้นมีความเท่าเทียมกันไม่ว่าจะยากดีมีจนหรือร่ำรวยเทียบพำนันั้นก็คือคนที่ดำเนินชีวิตเหมือนกันและบางกลุ่มเป็นชนชั้นกลางไปจนถึงชนชั้นสูงที่แย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกันและกัน (สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล, 2563 : 85-97) โดยขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองนี้มีองค์ประกอบหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ประเด็นปัญหาการรวมกลุ่ม วิธีการต่อสู้รวมทั้งการสร้างสัญลักษณ์ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามแนวทางของแต่ละกลุ่ม (แพรวพรรณ ปานนุช และ อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2563 : 16-33) แต่ในช่วงไม่กี่ปีมานี้พบว่า “สัญลักษณ์” ได้มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นที่จดจำและการเป็นตัวแทนของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นหน้ากาก เครื่องหมาย เสื้อผ้า อุปกรณ์ และการแสดงออกด้วยวิธีการต่าง ๆ สัญลักษณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทยจากอดีตถึงปัจจุบันได้มีการพัฒนากลายเป็นสีสັນและปรากฏการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ

ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ตึงเครียด (แพรวพรรณ ปานนุช, 2562 : 139-150) ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า “กลุ่มปัญญาชนคนรุ่นใหม่” ได้มีความพยายามในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างต่อเนื่อง แต่ความสำเร็จจากการขับเคลื่อนอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ยังคงประสบปัญหาหลายอย่าง เนื่องจากรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตไม่เอื้อต่อความเป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับผลการสำรวจและการวิเคราะห์วิถีไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า การปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ การอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ระบบการศึกษาที่กล่อมเกล่าให้ประชาชนรับใช้กลไกของรัฐเป็นแบบแผนเดียวกันทั้งประเทศและการอบรมของสถาบันครอบครัวด้วยระบบอาวุโส ส่งผลให้ประชาชนขาดความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามความพยายามในการต่อสู้กับอำนาจรัฐได้ก่อรูปขึ้นอีกครั้งในประวัติศาสตร์ไทยในนามของกลุ่มคนรุ่นใหม่ หลังจากมีผลประกาศการลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่ชนวนเหตุของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่เห็นด้วยกับการรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว จึงเริ่มมีการแสดงออกทางการเมืองด้วยการรณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ ต่อมาก็มีชนวนเหตุที่คนรุ่นใหม่ไม่เห็นด้วยอย่างรุนแรงก็คือที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) เพราะกลุ่มคนรุ่นใหม่เห็นว่าที่มาของสมาชิกวุฒิสภาขาดความชอบธรรมตามหลักประชาธิปไตย เนื่องจากมีการแก้ไขสาระของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาให้มีอำนาจมากขึ้น นอกจากนี้สิ่งที่กลุ่มคนรุ่นใหม่เรียกร้องเกี่ยวกับประเด็นอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาก็คือ บทบาทในการมีส่วนร่วมในการออกเสียงเห็นชอบในการเลือกนายกรัฐมนตรีอันสะท้อนถึง “การสืบทอดอำนาจของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช.” ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการก่อรูปประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในฐานะพลเมืองของรัฐเพื่อเรียกร้อง “ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์” ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย (วุฒิชัย ตาลเพชร, 2565 : 83-103)

คนรุ่นใหม่ (New Generation) หมายถึง คนซึ่งมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ในโลกที่มีทรัพยากรจำกัด มีความขัดแย้งสูง ผู้ควรจะมีบุคลิกภาพใหม่และแนวคิดใหม่ที่สามารถจะใช้ชีวิตทั้งในเชิงแข่งขันและร่วมมือเพื่ออยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ เป็นอิสระชน ผู้นำถือในสิทธิเสรีภาพทั้งของตนเองและผู้อื่น การเป็นผู้ใฝ่ในการเรียนรู้และแสวงหาความเป็นจริง กล้าคิดกล้าจินตนาการ กล้าสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาตัวเองให้มีความรู้ ประสบการณ์มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีอุดมคติหรือจิตสำนึกที่เข้าใจว่าประโยชน์ส่วนตนผูกพันกับ

ประโยชน์ส่วนรวมในระยะยาว ซึ่งในบทความนี้ได้กำหนดว่าคนรุ่นใหม่อยู่ในช่วงอายุ 18-45 ปี (สุदारตัน สุตสมบูรณ์และคณะ, 2563 : 23-33) นอกจากนี้คนรุ่นใหม่เกิดมาในยุคของการสื่อสาร ส่วนคนรุ่นเก่าเกิดมาในยุคของวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งในยุคเทคโนโลยีการสื่อสารสามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น และคนรุ่นใหม่ก็สามารถที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางออนไลน์ได้มากขึ้นด้วยและมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอีกด้วย (ยุกติ มุกดาวิจิตร, 2563 : 204-209) ฉะนั้นคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีการเข้าถึงในเทคโนโลยีและรับรู้ความข่าวสารทางการเมืองมากกว่าในอดีต ก่อให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งมีการเคลื่อนไหวทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ อีสตาแกรม เป็นต้น โดยการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ในโลกอินเทอร์เน็ตนี้ เพื่อเรียกร้องความถูกต้องและความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (ศิริสุตา แสงทอง, 2564 : 287-297)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจในเรื่องการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย เพราะคนรุ่นใหม่เหล่านี้จะเป็นพลเมืองสังคมประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต และความตื่นตัวของคนรุ่นใหม่เหล่านี้อาจเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาประชาธิปไตยที่จะส่งผลทำให้ประเทศไทยเกิดการพัฒนาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยให้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่

นับตั้งแต่ช่วงเวลาต้นทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา ได้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวในประเทศสหรัฐอเมริกาขึ้นอย่างมากมาย เช่น ขบวนการสันติภาพ ขบวนการต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ขบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขบวนการเรียกร้องให้กลับไปสู่คำสอนดั้งเดิมของศาสนากลับไปสู่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมของตน และขบวนการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ได้แก่ ขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรี ขบวนการเรียกร้องสิทธิของคนพื้นเมืองดั้งเดิมในประเทศต่าง ๆ ขบวนการเรียกร้องสิทธิของคนรักร่วมเพศ หรือขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้กินอาหารมังสวิรัต เป็นต้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545 : 1-99)

มุมมองทฤษฎีความเคลื่อนไหวการเมืองรูปแบบใหม่ โดยผู้เขียนเริ่มต้นจากการจุดประกายความคิดจากกลุ่มนักทฤษฎียุโรปตะวันตก ซึ่งให้ความสำคัญในประเด็นการเคลื่อนไหวในเชิงสถาบันและประเภททางสังคมที่ทำให้เกิดรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยสังคมนูปแบบสมัยใหม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม เคลื่อนสู่สังคมหลังอุตสาหกรรมและก้าวสู่ความเป็นยุค

สารสนเทศในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งมากขึ้น (เสกสรรค์ สนาว, 2561 : 359-362) ทั้งนี้ลักษณะความสำคัญของขบวนการทางสังคมการเมืองรูปแบบใหม่ ได้แก่ 1) ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของชนชั้นเดียวกันดังเช่นขบวนการทางสังคมในอดีตที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์ได้อธิบายไว้ แต่เป็นการตอบโต้กับปัญหาและความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวางอยู่บนฐานหลากหลายชนชั้น 2) ในขณะที่กรอบทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลักดันการกระทำการรวมหมู่อยู่ภายในระบบการเมือง แต่การปรากฏตัวของขบวนการทางสังคมแบบใหม่ในสังคมหลังอุตสาหกรรม มีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่ เช่น พรรคการเมือง นักการเมือง หรือความหวังพึ่งกลไกภาครัฐ เนื่องจากความขัดแย้งใหม่ ๆ เหล่านี้สลับซับซ้อนเกินกว่าที่สถาบันทางการเมืองในระบบการเมืองปกติจะจัดการได้ ขบวนการเหล่านี้จึงได้แสวงหากลไกที่จะเปิดช่องทางทางการเมืองแบบใหม่ที่มากกว่าสถาบันและกลไกการเมืองปกติในระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และ 3) ขบวนการเหล่านี้ไม่ได้เรียกร้องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มดังเช่นในกรอบของทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ อีกทั้งจุดหมายของขบวนการเหล่านี้ก็ไม่ได้ต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐดังเช่นขบวนการทางชนชั้นที่มุ่งสู่การปฏิวัติ แต่ขบวนการทางสังคมแบบใหม่นี้ต้องการสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิตในสังคม (ณัฐนันท์ นันทะเสนา, 2564 : 42-61)

วัฒนธรรมการเมืองในสังคมไทย

ประเทศไทยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ แต่ตลอดระยะเวลา 90 ปี ก็ยังไม่สามารถเกิดเป็นรูปธรรมได้จริง เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนยังมีน้อย เนื่องจากอำนาจส่วนใหญ่ในการปกครองประเทศตกอยู่กับชนชั้นนำที่เรียกกันว่ามาตยาธิปไตยในกลุ่มเจ้าขุนมูลนาย ข้าราชการ ทหาร นักธุรกิจ พ่อค้า (ศรา ยุทธ นกใหญ่, 2558 : 1-2) โดยลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยได้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองภายใต้แบบดั้งเดิมที่ฝังลึกในสังคมไทยมายาวนานที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย ดังเช่น

- 1) คนไทยส่วนใหญ่ชอบการใช้อำนาจเผด็จการ เคารพเชื่อฟังและอ่อนน้อมต่อผู้มีอำนาจ
- 2) นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้อง
- 3) ยึดมั่นตัวบุคคลมากกว่าหลักการหรือระบบ
- 4) การจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 5) ความเป็นอิสริยยศ
- 6) ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม
- 7) เฉื่อยชาไม่มีความกระตือรือร้นต่อกิจกรรมทางการเมืองมากนัก
- 8) ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง
- 9) ประนีประนอมหรือหนีความขัดแย้ง
- 10) ยึดติดกับระบบอุปถัมภ์และการพึ่งพา
- 11) มีความเชื่อในเครื่องรางของขลังและไสยศาสตร์มาก
- 12) นิยมเรื่องเงินคือแก้วสารพัดนึก เงินคือพระเจ้า (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด , 2558 : 9-33)

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมีลักษณะไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง ฉะนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองไทยจึงไม่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาชนโดยทั่วไปยังมีความเชื่อว่าการเมืองหรือการบริหารประเทศเป็นเรื่องของกลุ่มชนชั้นนำเท่านั้น ในมุมมองของประชาชนยังคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ ความรู้สึกเช่นนี้ที่ทำให้ประชาชนขาดความศรัทธาที่กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ถ้าเข้ามาก็มีวัตถุประสงค์อย่างอื่นไม่ใช่เป็นเรื่องของจิตสำนึกทางการเมือง (วินิจ ฝาเจริญ, 2563 : 332-347)

โครงสร้างบริบทของสังคมไทยจากอดีตที่ผ่านมาสังคมไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามากกว่าแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองไทยที่ถูกครอบงำด้วยข้าราชการและทหารติดต่อกันมา และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงหลังปี 2500 เป็นต้นมา ทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ในสังคมไทย ซึ่งกลุ่มคนรุ่นใหม่เป็นผู้ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก เป็นกลุ่มคนที่เติบโตมากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีความมั่นใจในตัวเองและติดต่อกับต่างชาติที่เป็นประชาธิปไตย ทั้งอิทธิพลจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้ได้รับรู้ถึงความเป็นไปใน

โลกกว้าง ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น (ชานาญ จันทรเรือง, 2559 : 1) สาเหตุที่ประชาธิปไตยในประเทศไทยขาดความมั่นคง ได้แก่ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมและระบอบอุปถัมภ์ เอกลักษณ์ทางสังคมไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม คือ ลักษณะแนวโน้มที่สมาชิกในสังคมเห็นว่า “อำนาจ คือ ธรรม” หรือ “อำนาจ คือ ความถูกต้อง” ความเห็นของผู้มีอำนาจย่อมถูกต้องเสมอและจำเป็นที่ผู้ถูกปกครองจะต้องปฏิบัติตาม เคารพ เชื่อฟัง ยกย่องและเกรงกลัวผู้มีอำนาจ เพราะการมีอำนาจเป็นผลมาจาก “บารมี” ที่ได้สั่งสมมาตั้งแต่อดีตชาติ ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) จะประกอบด้วยผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของคน 2 ฝ่ายที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยฝ่ายหนึ่งยอมรับอิทธิพลและความคุ้มครองของอีกฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า ระบบอุปถัมภ์ของไทยมีที่มาจาก “ระบบไพร่” และ “ระบบศักดินา” ได้แก่ เจ้า ขุน มูล นาย เช่น พระมหากษัตริย์ เจ้านาย (พระบรมวงศานุวงศ์) และขุนนาง ซึ่งเป็นชนชั้นปกครอง (ฉานธิ์ สันตะพันธ์, 2549 : 1) ฉะนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองไทย จึงมีความเกี่ยวข้องกับระบอบกษัตริย์มาอย่างยาวนาน (กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, 2563 : 91-103)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมีลักษณะไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย เพราะระบบการเมืองเหล่านี้ได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานตราบนานถึงปัจจุบัน

คนรุ่นใหม่กับประชาธิปไตยใหม่ในสังคมไทย

การปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นการขับเคลื่อนประเทศที่ใช้ปกป้องสิทธิเสรีภาพจนนำไปสู่ความเสมอภาค ภารดรภาพ และอิสรภาพในแง่ใดแง่หนึ่ง การปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน เพื่อการร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันจึงมีการตื่นตัวอย่างมาก (พระครูวินัยธรอริษฐ์ สุวฑฒ์ และ พระใบฎีกาสุชินนะ อนินฺธิโต, 2563 : 99-113) ในส่วนคำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า “ประชา” และ “อธิปไตย” เมื่อรวมกันแล้วหมายถึง อำนาจของประชาชนนั่นคือเป็นอำนาจของคนหมู่มาก ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ฉะนั้น ประชาธิปไตยจึงมีเกี่ยวข้องกับประชาชนในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ 1) หลักการของประชาธิปไตยเห็นว่าการปกครองเป็นของประชาชน จึงถือว่าประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบ

และผูกพันต่อระบอบการปกครองและมีหน้าที่ต้องรักษาประชาธิปไตยให้ยืนยาว 2) เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองการปกครองตามหลักการที่ว่าเป็นการปกครองโดยประชาชน 3) ตามหลักเพื่อประชาชนจึงถือว่าเป้าหมายหรือนโยบายในการบริหารประเทศจะต้องมุ่งประโยชน์แก่คนส่วนมาก 4) เสี่ยงข้างมากของประชาชน คือ หลักในการตัดสินใจปัญหาและการปกครองประเทศ 5) ประชาชนมีความเท่าเทียมกันและมีสิทธิเสรีภาพทุกอย่างตามกฎหมาย 6) รัฐบาลอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนทั้งในทางตรง ได้แก่ การลงเสียงประชามติ และทางอ้อมโดยผ่านสภาผู้แทนราษฎร (บุญธรรม เลิศสุขีเกษม, 2543 : 1-14)

คำว่า ประชาธิปไตยใหม่ คือ “โลกใหม่” ที่คนรุ่นใหม่อยากสร้าง ถ้าจะจำกัดความให้กระชับถึง ความหมายของคนที่เราเรียกว่า “คนรุ่นใหม่” ก็คงต้องใช้คำว่า “ลูกหลานของเรา” และ “โลกใหม่” ของพวกเขาก็คือ “โลกที่แตกต่างและดีกว่าโลกที่เป็นอยู่” ประชาธิปไตยใหม่ในความหมายของคนรุ่นใหม่หมายถึงการปกครองโดยระบบตัวแทนเสี่ยงข้างมาก โดยมีรัฐสภาเป็นที่ยอมรับกันของบรรดาตัวแทนดังกล่าว โดยมีเป้าหมายเพื่อสนองต่อความต้องการและประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวม (ทวี สุรฤทธิกุล, 2562 : 1) ฉะนั้น คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันจะมีการตื่นตัวกับคำว่าประชาธิปไตยทางสังคมไทยเป็นอย่างมากเห็นได้ชัดเจนจากสื่อต่าง ๆ เช่น การแสดงออกแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เป็นต้น

สรุปได้ว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่เห็นว่าประชาธิปไตยใหม่ต้องจะเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นต่างมากกว่าเดิม โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ยอมรับคนที่เห็นต่างทางการเมือง เพื่อความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

คนรุ่นใหม่กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย

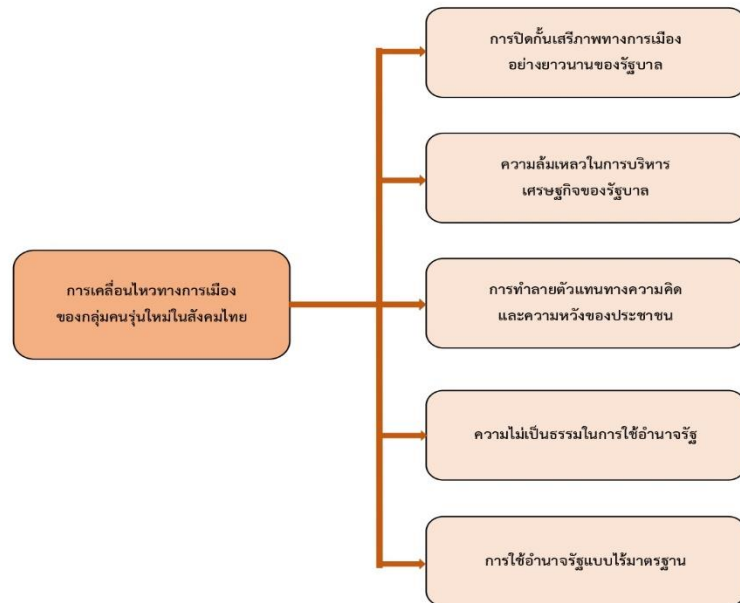
การเมืองในสังคมไทยเป็นการเมืองที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านระหว่างยุคเก่ากับยุคใหม่ และระหว่างอำนาจนิยมกับเสรีนิยม การชุมนุมเรียกร้องของบรรดานักเรียน นิสิต และนักศึกษา ต้องเรียนรู้จารีตประเพณีทางการเมืองแบบเก่าควบคู่กับสิทธิเสรีภาพของสังคมยุคใหม่ เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองมีลักษณะเชื่อมโยงอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งการเปลี่ยนผ่านที่เป็นกระบวนการนั้นต้องเริ่มด้วยการจัดระเบียบสังคมให้บังเกิดความสุขสงบและเรียบร้อยเป็นเบื้องต้น เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ในสายตาของทุกภาคส่วนของสังคมในเชิงบวก ซึ่งเรียกว่า “การตกผลิกร่วมกัน” จากนั้นจึงก้าวสู่สังคมแห่งสิทธิเสรีภาพ หากต้องการสิทธิเสรีภาพบนพื้นฐานของการชุมนุมเรียกร้องด้วยวิธีกีดกัน ปืบคั้นและต่อต้าน (มติชนออนไลน์, 2563 : 1)

การเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในด้านของการเมือง โดยมีการจัดภายใต้ประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือหลายประเด็นเพื่อรวมตัวกลุ่มคน โดยการเคลื่อนไหวทางการเมืองมีเป้าหมายในการผลักดันแนวคิดทางการเมืองให้กับประชาชนในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบกับบุคคลหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล เอกชน หรือประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และการเคลื่อนไหวทางการเมือง (the political movement) ถือเป็นหนึ่งในการปฏิบัติการของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันมารวมตัวกันในพื้นที่สาธารณะ เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายอำนาจรัฐและการปกครองภายในประเทศ ซึ่งการจัดกิจกรรมเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองสามารถปรากฏได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์ การเสนอข้อเสนอนะ การแสดงความคิดเห็น และข้อเรียกร้องต่าง ๆ ผ่านทางการเดินขบวนเรียกร้อง จดหมาย หนังสือ การจัดประชุมสัมมนา การอภิปราย การเข้าพบสมาชิกกร่างรัฐธรรมนูญการจัดนิทรรศการ เป็นต้น (วิทยา ชินบุตร, 2559 : 92) โดยการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ถือว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญในสังคมไทยนั้นมักเกี่ยวข้องกับการเดินขบวนเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 หรือการเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะราษฎรในปี พ.ศ. 2563 เป็นต้น

แม้ว่าการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักกิจกรรมแต่ละกลุ่มนั้นจะเป็นไปเพื่อตอบสนองจุดยืนทางความคิดของตนเองผ่านการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองมิได้มีเพียงเพื่อบรรลุจุดประสงค์ของผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวแต่เพียงเท่านั้น หากแต่ยังสัมพันธ์กับสังคมที่ย่อมมีปฏิกิริยาต่อการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้วย เนื่องจากการแสดงออกถึงจุดยืนทางการเมืองล้วนอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ซึ่งอาจก่อให้เกิดเงื่อนไขของความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ (อินทิดา ประกายวงศ์, 2565 : 108-136) ในสภาพการของการเมืองไทยได้มีความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การออกมาชุมนุมบนท้องถนนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคหรือในโลกออนไลน์ผู้คนได้ออกมาร่วมชุมนุมอย่างแพร่หลายในหลายพื้นที่ และได้ออกมาชุมนุมแสดงจุดยืนและข้อเรียกร้องในหลายประเด็น เช่น เรื่องในรั้วโรงเรียนไปจนถึงเรื่องการเมืองระดับประเทศ (ชญาธิษฐ์ พูลยรัตน์, 2563 : 1) ซึ่งความเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของขบวนการคนรุ่นใหม่ได้ขยายเข้าสู่กลุ่มการเคลื่อนไหวอื่น ๆ อีกหลายกลุ่มนับตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา พื้นที่ของการ

ออกมาเรียกร้องเปลี่ยนแปลงประเด็นต่าง ๆ ในสังคมการเมืองไม่ได้หยุดแค่เพียงการออกมาเรียกร้องบนท้องถนนอย่างเดียวเท่านั้น แต่ขยายไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ การเคลื่อนไหวเชิงภูมิภาค รูปแบบการเมืองวัฒนธรรมและวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่าง และมีรายละเอียดที่ปรับเปลี่ยนไปจากทศวรรษก่อนหน้าเป็นระยะเวลาเกือบ 2 ปี ที่พลังของคนรุ่นใหม่ไม่เคยหยุดนิ่ง พลังของเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ได้ผลิดอกออกผล และนั่นได้ทำให้เกิดความพยายามที่จะหยุดยั้งพลังของคนรุ่นใหม่ผ่านการสลายการชุมนุมที่ไม่ได้สัดส่วนและไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม นั้นไม่อาจหยุดยั้งพลังของคนรุ่นใหม่บนพลวัตรแห่งกาลเวลาได้ แม้การชุมนุมอาจจะดูบางตาลงไปในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา ทว่าการเรียกร้องเพื่อความเปลี่ยนแปลงก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องผ่านงานวรรณกรรมจากนักเขียนที่พร้อมจุดประกายพลังให้เกิดขึ้นผ่านตัวอักษร งานบนจอโทรทัศน์และจอภาพยนตร์จากฝีมือของคนที่ไม่สยบยอม งานศิลปะจากศิลปินที่พร้อมยืนหยัดเคียงข้างสิทธิมนุษยชน ดอกย้าให้เราได้มองเห็นว่าเมล็ดพันธุ์แห่งความตระหนักรู้ได้ผลิบานท่ามกลางความมืดมิด และไม่อาจเสื่อมสลายไปด้วยบรรยากาศแห่งความกลัว (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565 : 1)

สรุป คนรุ่นใหม่กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการปฏิบัติของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันมารวมตัวกันในพื้นที่สาธารณะ เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางสังคม โดยการชุมนุมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องในสิ่งที่ตนเองควรจะได้รับอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีประเด็นปัญหาหลายอย่างดังที่ได้สรุปออกมาในภาพแผนภูมินี้

บทสรุป

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่เป็นการชุมนุมเรียกร้องของบรรดานักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18-45 ปี เพื่อเรียกร้องในการพัฒนาและยกระดับการปกครองประเทศให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ภายใต้ระบอบการปกครองที่คนรุ่นเก่าได้มีอำนาจรัฐอยู่ในมือมานานและเป็นประชาธิปไตยที่เคลือบด้วยกลิ่นอายของเผด็จการ โดยการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ออกมาแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางการเมืองที่ปรากฏตามหน้าสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการจัดกิจกรรมชุมนุมหรือแฟลชม็อบในรูปแบบที่หลากหลายหลากหลาย ตั้งแต่การรวมตัวชูสามนิ้ว การวิ่ง การร้องเพลง และการผูกกริบบิ้นขาว ไปจนถึงการตั้งข้อเสนอถึงรัฐบาล เนื่องจากกลุ่มคนรุ่นใหม่มองว่าการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ การอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ระบบการศึกษาที่กล่อมเกล้าให้ประชาชนรับใช้กลไกของรัฐ การปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองอย่างยาวนานของรัฐบาล ความล้มเหลวในการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาล ความไม่เป็นธรรมในการใช้อำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐแบบไร้มาตรฐาน และการทำลายตัวแทนทางความคิด

และความหวังของประชาชน จนนำไปสู่ปฏิบัติการแสดงออกเพื่อตอบโต้กับอำนาจของรัฐ โดยการชุมนุมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร**. 11(1), 91-103.

ชญาณิชชัญญ์ พูลยรัตน์. (2563). ยิ่งกดขี่ปราบปรามขบวนการประชาชนก็ยิ่งเดือดเดี่ยวและเติบโต. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.the101.world/paradox-of-repression/>, 1.

ชำนาญ จันทร์เรือง. (2559). วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637713>, 1.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิชาษา, 1-99

ณานิธิ สันตะพันธ์. (2549). วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย : รัฐธรรมนูญที่แท้จริงซึ่งไม่เคยถูกยกเลิก. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565. จาก <http://publiclaw.net/publaw/view.aspx?id=1014>, 1.

ณัฐจินันท์ นันทะเสนา. (2564). แนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่. **วารสารพัฒนาสังคม JSD**. 23(2), 42-61.

ทวี สุรฤทธิกุล. (2562). คนรุ่นใหม่กับประชาธิปไตยใหม่ (จบ). สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.posttoday.com/politic/columnist/603407>, 1.

บุญธรรม เลิศสุชีเกษม. (2543). บทบาทของประชาชนต่อการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 1-14.

ปกรณ มหากันธา. (2557). รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ. **วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่**. 15(1), 124-136.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2565). สู่โลกใบใหม่ด้วยพลังแห่งวัยเยาว์. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/9861/>, 1.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2558). วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย. **รัฐสภาสาร**. 63(11), 9-33.

- พระครูวินัยธรธรรมิษฐ์ สุวฑฺฒ และ พระใบฎีกาสุนิณะ อนิณฺชิตฺโต. (2563). คนรุ่นใหม่กับ
ประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*. 5(2), 99-113.
- แพรวพรรณ ปานนุช และ อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2563). บทบาทของสัญลักษณ์หน้ากากกาย
ฟอว์กส์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทย. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 10(1),
16-33.
- แพรวพรรณ ปานนุช. (2562). บทบาทของบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทย.
วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์. 13(1), 139-150.
- มติชนออนไลน์. (2563). คนรุ่นใหม่กับกิจกรรมทางการเมือง. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2565.
จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_2408961. 1.
- ยุคติ มุกดาวิจิตร. (2563). ภาษาการเมืองของคนรุ่นใหม่. *วารสารมานุษยวิทยา*. 3(2), 204-
209.
- วรวิทย์ โพธิ์ทองและคณะ. (2564). การเปรียบเทียบแนวคิดทางการเมืองการเคลื่อนไหวทาง
การเมืองและข้อเรียกร้องของนักศึกษาและปัญญาชน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบ
เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 และพฤษภาทมิฬ 2535. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์*. 11(12), 107-119.
- วิทยา ชินบุตร. (2559). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนสู่การจัดตั้งพรรค
การเมือง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 2(3),
91-98.
- วินิจ ผาเจริญ. (2563). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองที่ประชาชนคาดหวังในสังคม
ประชาธิปไตยของไทย. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5(2), 332-347.
- วุฒิชัย ตาลเพชร. (2565). รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่หลัง
รัฐธรรมนูญปี 2560 ในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรม
ท้องถิ่น*. 8(2), 83-103.
- ศรายุทธ นกใหญ่. (2558). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากรวิทยาลัย
เทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก. *ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 1-2.

- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2559). **สังคมไทยกับความเป็นมนุษย์ที่เปลี่ยนไป**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565. จาก <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=943>, 1.
- ศิริสุตา แสงทอง. (2564). ความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ : จุดยืนประชาธิปไตยใหม่ แห่งอนาคต. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. 8(2), 287-297.
- สุदारัตน์ สุตสมบูรณ์และคณะ. (2563). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในระบบประชาธิปไตยไทย**. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ครั้งที่ 10, 23-33.
- สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล. (2563). การเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคดิจิทัล. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. 7(10), 85-97.
- เสกสรรค์ สนวา. (2561). ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการประท้วงทางการเมือง. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. 13(2), 359-362.
- อินทิรา ประกายวงศ์. (2565). ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย : มุมมองและประสบการณ์ที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองในสังคมไทย. **วารสารธรรมศาสตร์**. 41(1), 108-136.